

2. Гуманітарна політика Української Держави в новітній період: Монографія / За ред. С. І. Здіорука. – К.: НІСД, 2006. – 403 с.

Черняєва Дар'я Олександрівна – молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

О. В. Шаповалова

ПОЛІТИКО-ПРАВОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Атмосфера навколо формування інноваційного суспільства у сучасній Україні в цілому є позитивною. Законодавча та виконавча влада розробляє стратегічні документи, Концепції, Закони, цільові програми, Постанови, Угоди та інших. Створюються формальні атрибути, необхідні для становлення інноваційного суспільства в Україні. Намагання реалізувати цю прогресивну ідею є цілком зрозумілим для суспільства, адже інноваційна діяльність здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу. Високу соціальну значимість для заохочення авторів інноваційних проєктів, суб'єктів інноваційної діяльності, а також для активізації створення інноваційних підприємств та розбудови інфраструктури має вплив державної політики на стимулювання їх дій.

Обґрунтування доцільності законодавчого забезпечення державної політики стимулювання залишається актуальною проблемою в сучасних дослідженнях господарського права. Для сприйняття інноваційного суспільства об'єктом правового стимулюючого впливу необхідно вирішити низку взаємопов'язаних завдань:

- 1) оцінити стан вивченості даної проблеми представниками науки господарського права;
- 2) проаналізувати особливості концепції Господарського кодексу України з питань правового стимулювання інвестицій в інновації;
- 3) дослідити основні господарсько-правові проблеми формування та проведення державної політики щодо стимулювання інвестицій в інновації.

Представниками науки господарського права вже було започатковано фундаментальний підхід до вивчення проблем правового стимулювання

інноваційного суспільства. Зокрема, при розгляді таких проблем системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері як з'ясування змісту інноваційної функції держави; встановлення змісту державної інноваційної політики; розкритті механізму господарсько-правового забезпечення реалізації інноваційної політики держави [1]. Також в юридичній літературі зверталася увага на суттєву обставину для створення правових умов стимулювання, а саме – «політико-правовий феномен «державна політика» не отримав в законодавчому забезпеченні діяльності держави адекватну його значенню і ролі правову інституалізацію» [2, с. 383].

Але для виваженої оцінки сучасного стану вивченості даної проблеми не можна сприймати правове забезпечення самодостатнім фактором, яким вичерпується створення найбільш сприятливих умов для інноваційної активності суб'єктів господарювання. Неправовим джерелом створення найбільш сприятливих правових умов є політика, бо саме вона визначає зміст правових режимів. Тому загрозою стимулюванню інноваційного суспільства можна сприймати той факт, що «сьогодні між положеннями економічної політики держави та правовим господарським порядком відсутня з'єднуюча їх ланка – господарсько-правова політика. Без неї концептуальна, програмна діяльність держави виявляється малоефективною, адже господарсько-правові засоби впливу, а не тільки регулювання, не отримують прямого функціонального призначення» [2, с. 67].

Аби основний тягар виконання політики впливу на становлення інноваційного суспільства в Україні покладався не лише на організаційні заходи, які, зазвичай, оцінюють як малоефективні, проаналізуємо концепцію Господарського кодексу України на предмет правового стимулювання інвестицій в інновації.

Впровадження інноваційно-орієнтованого стратегічного курсу соціально-економічного розвитку країни зазвичай супроводжується економічними та правовими стимулами для інвесторів. Господарсько-правові стимули можуть скоротити просторово-часовий розрив між ефективною реалізацією господарсько-виробничих та організаційно-господарських інноваційних відносин та актами активної поведінки потенційних інвесторів.

Водночас для розробки ефективних правових форм і засобів стимулювання не вистачає узгодженості законоположень саме про об'єкт стимулювання. В концепції Господарського кодексу України було закла-

дено важливу ідею щодо зміцнення акценту на правовому стимулюванні інвестицій в інновації. В.К. Мамутов [4], О.П. Подцерковний [5] та інші розробники зазначеної концепції критично ставляться до концепції Закону України «Про інноваційну діяльність». В ній підхід законодавця спрямовується на стимулювання власно самих інновацій.

Законоположення, які втілюють дещо інший підхід, частково знайшли закріплення у Господарському кодексі України. В ньому діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя визнається інноваційною діяльністю у сфері господарювання [6, ст.325.]. Відомо, стимулювання інноваційної діяльності має ширший об'єкт впливу, аніж стимулювання власно самих інновацій. Для інноваційного суспільства це має принципове значення так само як і різноматття форм інвестування інноваційної діяльності.

Державне (комунальне) інвестування; комерційне інвестування; соціальне інвестування; іноземне інвестування; спільне інвестування [6, ч.2 ст.326].

У Законі про інноваційну діяльність одним з основних принципів державної інноваційної політики закріплено «створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу» [7, ч.2 ст.3]. Трансформація даного принципу у визнання інноваційного суспільства об'єктом впливу господарсько-правової політики змогло б гарантувати достатній рівень самоорганізації підприємців-суб'єктів інноваційної діяльності. Наприклад, у межах самоорганізації підприємці-суб'єкти інноваційної діяльності, змогли б на випадок зміни економічних умов господарювання або погіршення майнової основи одного з учасників системи саморегулювання, здійснювати перерозподіл замовлень, неперсоніфікованих пільг, ресурсів тощо. Це актуально для підприємців, які лише започатковують інноваційну діяльність та мають намір зберегти спроможність до реалізації інноваційних пропозицій на майбутнє. За ступенем формалізації самоорганізації підприємців для досягнення правової цілі збереження статусу може здійснюватися у вигляді: договірної саморегулювання, створення (участь) саморегулювних некомерційних організацій для розробки і встановлення правил здійснення інноваційної діяльності.

Запровадження такого стимулу дозволяє сприймати інноваційне суспільства повноцінним суб'єктом, а не лише об'єктом правового стимулюючого впливу. У цілому ж вплив господарсько-правової політики на створення належних умов для становлення інноваційного суспільства створює надійну гарантію забезпечення сталості економічної системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атаманова Ю.Є. Основні проблеми системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері : автореф. дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право / Ю.Є. Атаманова. – Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, Харків, 2009.–39 с.
2. Задохайло Д.В. Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави. Харків: «Юрайт» / Д.В. Задохайло. Монографія.2012. – 456 с.
3. Задохайло Д.В. Інституціалізація «економічної політики» в системі господарсько-правових відносин / Д.В. Задохайло // Зб. матеріалів Круглого столу «Діалектика публічних і приватних інтересів у державному регулюванні економіки», м. Київ, 8 листопада 2013 р. – 379 с.
4. Мамутов В.К. Развитие хозяйственного законодательства и хозяйственно-правовой мысли в суверенной Украине: Научн. Доклад / Ин-т экон.-прав. исслед. НАН Украины. – Донецк, 2004. – 57 с.
5. Грошові зобов'язання господарського характеру: проблеми теорії та практики / О.П. Подцерковний. – К., 2006. – 234 с.
6. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
7. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України – 2002. – № 36. – Ст.266.

Шаповалова Ольга Вікторівна – д.ю.н., професор, завідувачка кафедри господарського права Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, м. Северодонецьк